

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญและมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาประเทศ การศึกษากับการพัฒนาประเทศจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันเสมอมา ขณะเดียวกันการพัฒนาประเทศจะก้าวหน้าไปไม่ได้หากทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง หน้าที่สำคัญของการศึกษาก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกคนในชาติให้กลายเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติต่อไป

การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เพราะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจะต้องศึกษาเล่าเรียน โดยรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดบริการด้านนี้ให้แก่ปวงชนในทุกชุมชนทุกสังคมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ในการจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐพยายามที่จะให้คนในชาติทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยการพยายามจัดตั้งโรงเรียนขึ้นให้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527, หน้า 5)

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในหลาย ๆ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานมาแล้ว ซึ่งมีลักษณะสภาพทางสังคม ชนบทรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่แตกต่างไปจากชาวไทยทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532, หน้า 2) ชาวเขามักตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3,000 ฟุต กระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ชนกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณ 500,000 คน ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าใหญ่ ๆ 6 เผ่า คือกะเหรี่ยง มูเซอ แม้ว ลีซอ เย้าและอีก้อ แล้วยังมีเผ่าย่อยอื่น ๆ อีก ได้แก่ ถิ่น ชมุ ลัวะ และผีตองเหลือง จังหวัดที่มีชาวเขามาก ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก เชียงใหม่ น่าน และเชียงราย ตามลำดับ (ศูนย์วิจัยชาวเขา, 2527, หน้า 6)

รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายสำหรับชาวเขาขึ้นคือ นโยบายรวมพวกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวเขาเป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (กรมประชาสงเคราะห์, 2530, หน้า 10) เพื่อสนองตอบต่อนโยบายดังกล่าว รัฐได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขาไว้ดังนี้ คือ เพื่อให้การจัดการศึกษามาคึงค้ำกับชาวเขาบังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างกว้างขวาง จึงจัดให้มีแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับชาวเขา ซึ่งในระยะแรกเน้นการศึกษาภาคบังคับ การศึกษานอกโรงเรียน โดยมีการจัดทำหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับชาวเขา ขยายการพัฒนาการศึกษาแก่ชาวเขาออกไปยังท้องถิ่นห่างไกลมากขึ้น เพื่อให้การศึกษาได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ ช่วยให้ชาวเขาอ่าน เขียน พูดภาษาไทยได้ รู้จักคิดเป็น คิดชอบ และช่วยเหลือตนเองได้ พัฒนาชาวเขาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความผูกพันทางจิตใจให้นิยมในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อที่จะให้ชาวเขามีความสำนึกว่าเป็นคนไทยหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยไม่สร้างปัญหาความมั่นคงและก่อการร้ายด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้กับประเทศชาติ เข้าใจสิทธิและหน้าที่พลเมืองไทย ให้มีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527, หน้า 5)

การให้การศึกษาแก่กลุ่มเด็กชาวเขา เป็นภารกิจหลักสำคัญส่วนหนึ่งของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการตอบสนองและสนับสนุนนโยบายการรวมพวกของรัฐบาลไทยที่กำหนดใช้กับชาวเขา เพื่อให้เป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยความสมัครใจของกลุ่มชาวเขาเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527, หน้า 1) ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขาจึงต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดเป็นของตนเอง โดยจัดให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและมีโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรม ของกลุ่มนอกเหนือไปจากเนื้อหาในกรอบหลักอันที่ตอบสนองต่อความมุ่งหมาย และความต้องการของประเทศชาติโดยส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527, หน้า 13)

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น กะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอดำ มูเซอแดง และมั่ว เป็นต้น การจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษา จึงเป็นภารกิจหลักของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับอำเภออยู่ 5 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอปางมะผ้า เป็นหน่วยงานหนึ่งในระดับกิ่งอำเภอที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาแก่นักเรียนประถมศึกษา ซึ่งในปีการศึกษา 2533 มีจำนวนทั้งหมด 926 คน โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจำนวน 16 โรงเรียนกับ 1 สาขา สำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่นักเรียนชาวไทยภูเขามียู่ 9 โรงเรียนกับ 1 สาขา มีนักเรียนชาวไทยภูเขาทั้งหมด 513 คน

จากรายงานการประเมินคุณภาพนักเรียนประถมศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า คุณภาพนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอปางมะผ้า ยังมีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การคมนาคมไม่สะดวก และโรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นป่าเขาและภูเขาสูง

ผู้วิจัย ซึ่งได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชาวไทยภูเขาในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งของกิ่งอำเภอปางมะผ้า จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความเป็นจริงและปัญหากิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาของโรงเรียนประถมศึกษามีสภาพเป็นอย่างไร
2. ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่

1. โรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนชาวไทยภูเขามากกว่าร้อยละ 50 ในกิ่งอำเภอปางมะผ้า
2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามข้อ 1
3. ครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ตามข้อ 1

ข้อดกลงเบื้องต้น

1. กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอปางมะผ้า ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงเพศ อายุ วุฒิการศึกษา เชื้อชาติ ศาสนาของประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียนชาวไทยภูเขา หมายถึงนักเรียนที่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอดำ มูเซอแดง และแม้ว ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาในกิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2533

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู ลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ลักษณะการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ลักษณะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและลักษณะการสอน ซ้อมเสริม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ได้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกิ่งอำเภอ ปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัด ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อมูลและแนวคิดในการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาแก่ชาวไทยภูเขาของหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในทุกระดับพื้นที่เป้าหมาย